

Buugga Yoo'eel iyo Kaniisadda La'odikiya ee Toddobaadka-Maalinta Adventistka ah - Lambarka Shan iyo Labaatan

Jeff Pippenger
2026-01-11

Lambarka Shan iyo Labaatan

Buugga Yoo'eel wuxuu hoggaanka kaniisadda La'oodikiyaanka ee Toddobaadka-Maalinlaha Adventist-ka ku hor keenaa markhaatiga fallaagadooda sii kordhaysay ee socotay afar qarni. Afartaas qarni waxa sidoo kale lagu muujiyey Yexesqeel cutubka siddeedaad, halkaas oo shan iyo labaatanka nin ee qarnigaas afraad ay qorraxda u sujuudaan. Sannadkii 1901, saddex iyo toban sannadood ka dib fallaagadii 1888, kaniisadda Adventist-ku waxay abaabushay guddi hoggaamiya kaniisadda.

Guddiga Fulinta ee Shirweynihii Guud ee ugu horreeyey waxaa la aasaasay intii lagu jiray dib-u-habayntii weynayd ee kalfadhigii Shirweynaha Guud ee 1901, wuxuuna ka koobnaa 25 xubnood. Tani waxay ahayd ballaarin weyn marka loo eego guddigii ka horreeyey 1901, kaas oo lahaa 13 xubnood oo keliya. Xubnuhu way sii kordheen sannadihii la soo dhaafay, laakiin Ciise had iyo jeer wuxuu dhammaadka ku aqoonsadaa bilowga. Bilowgu wuxuu ahaa 25 xubnood, iyadoo midkood ahaa hoggaamiyaha, taasoo barbar socota nidaam ka jiray meesha quduuska ah, kaas oo ka koobnaa 24 wadaaddo ah iyo hal wadaad sare.

Yahuudah iyo Sanhedriinku waa laba astaamood oo fallaagannimo ah xilligii Masiixa. Sanhedriinku wuxuu metelaa kaniisadda Laodikiya ee Adventist-ka Toddobaadka. Ka-qaybgalka Sanhedriinka ee iskutallaabta lagu qodbay Masiixa wuxuu astaan u yahay doorka Adventism-ku ku leeyahay qalalaasaha sharciga Axadda. Sanhedriinka—oo ahaa golihii sare ee Yuhuudda ee Yerusaleem, kana koobnaa wadaaddada sare, waayeellada, iyo culimmada, isla markaana uu guddoominayay Wadaadka Sare Kayafas—wuxuu door dhexe ka ciyaaray dhacdooyinkii horseeday dhimashada Ciise.

Ka dib markii Ciise lagu qabtay Getsemane (arrin lagu soo agaasimay khiyaanadii Yuudas), habeenkii ayaa isaga loo hor keenay Sanhedriinka gurigii Kayafas. Waxay doondooneen markhaati ay isaga ku xukumaan, iyadoo keenay markhaatiyaal ku eedeeyey cay Ilaah iyo kicin fallaago.

Markii Kayafas si toos ah Ciise u weydiiyey inuu yahay Masiixa iyo in kale (ama Wiilka Ilaah), jawaabtii xaqiijinta ahayd ee Ciise, “Adigu waad tidhi,” waxay keentay in wadaadka sare ku dhawaaqo, “Cay Ilaah!” Goluhu wuxuu ku xukumay inuu mutaystay dhimasho. Maaddaama aanay, xukunka Roomaanka awgiis, lahayn awood ay ku fuliyaan xukunnada dilka ah, waxay Ciise u gacan geliyeen Bontiyos Bilaatos, taliyihii Roomaanka, iyadoo ku eedeeyey fallaagannimo si ay u helaan dil lagu fuliyo amar Roomaan ah. Iskutallaabta lagu qodbaynta dhabta ah waxaa fuliyeey askar Roomaan ah oo ku hoos jiray amarka Bilaatos, laakiin taas kaddib oo keliya markii Bilaatos

u gacan laabay cadaadiska wadaaddadii sare iyo dadweyne badan (kuwaas oo dalbanayey dhimashada Ciise iyo sii deynta Barabbas).

“Markii Masiixu dhulkan joogay, dunidu waxay door bidday Barabbaas. Maantana dunida iyo kaniisaduhuba waxay samaynayaan isla doorashadaas. Muuqaalladii khiyaanadii, diidmadii, iyo iskutallaabta lagu qodbay Masiixa waa la soo celiyey, mar kalena dib baa loo soo celin doonaa si baaxad aad u weyn leh. Dadka waxaa ka buuxsami doona sifaatada cadowga, khiyaamooyinkiisuna iyaga dhexdooda awood weyn bay ku yeelan doonaan. Inta le’eg ee iftiinka la diido, intaas le’eg ayaa jiri doona khalad-fahan iyo ismaandhaaf. Kuwa diida Masiixa oo doorta Barabbaas waxay ku shaqaynayaan hoos khiyaano halaag keenta. Been-abuurid iyo marag been ah waxay u kori doonaan fallaago cad. Haddii ishu xun tahay, jidhka oo dhammi gudcur buu ka buuxsami doonaa. Kuwa jacaylkooda siiya hoggaamiye kasta oo aan Masiixa ahayn waxay is arki doonaan iyagoo ku hoos jira xukunka, jidh, naf, iyo ruuxba, ee sasabasho indho-sarcaad leh oo sidaas u soo jiidasho badan in, awooddeeda hoosteeda, nafuhu ka jeestaan maqalka runta si ay been u rumaystaan. Waa la dabinayaa oo la qabsanayaa, fal kasta oo ay sameeyaanna waxay ku qaylinayaan, Noo sii daaya Barabbaas, laakiin Masiixa iskutallaabta ku qoda.

“Xataa imminkaba go’aankan waa la gaarayaa. Muuqaalladii iskutallaabta lagu fuliyey mar kale ayaa dib loo fulinayaa. Kaniisadaha runta iyo xaqnimada ka leexday waxaa ka muuqanaya waxa dabecadda aadanuhu samayn karto oo samayn doonto marka jacaylka Ilaah aanu ahayn mabda’ ku sii jira nafta. Looma baahna in aynu la yaabno wax kasta oo hadda dhici kara. Looma baahna in aynu ka yaabno wax kasta oo naxdin leh oo soo baxa. Kuwa cagahooda aan quduuska ahayn ku tuntiya sharciga Ilaah waxay leeyihiin isla ruuxii ay lahaayeen nimankii Ciise caayay oo gacangeliyey. Iyagoo aan haba yaraatee lahayn qoomamo damiir, waxay samayn doonaan falimaha aabbahood, Ibliiska. Waxay weydiin doonaan su’aashii ka timid bushimihii khiyaanada lahaa ee Yuudas, Maxaad i siinaysaan haddii aan idiin gacangeliyo Ciise Masiixa? Xataa imminkaba Masiix waxaa lagu gacangelinayaa shakhsiyadda quduusiintiisa.” Review and Herald, January 30, 1900.

Haddii tuducani runtii ka dhigan yahay waxa uu leeyahay, markaas kuwa lagu aqoonsanayey inay “Barabbas dooranayaan” ma awoodi doonaan inay fahmaan waxa tuducani barayo. Dadkaasu waa dadka ku jira 2 Tesaloniika ee lagu siiyo marin-habaabin xoog leh, maxaa yeelay runta ma ay jeclaan. Iyadu waxay ka tidhi kuwa Barabbas doorta, “Kuwa jacaylkooda siiya hoggaamiye kasta oo aan Masiixa ahayn waxay isku arki doonaan iyagoo ku jira xukunka, jidh, naf, iyo ruuxba, ee sasabasho aad u maanka qaadda, taas oo awooddeeda awgeed nafuhu uga jeestaan maqalka runta si ay been u rumaystaan.” Kuwa Barabbas dooranayaa waxay ku hoos jiraan xukunka Shayddaanka ka hor calaamadda jidka ee iskutallaabta iyo sharciga Axadda. Xaaladdaas kuma suurtoowdo sinaba inay fahmaan waxa tuducani barayo. Sidaas daraaddeed waxay soo jeedin doonaan in, “xaaladihii jiray markii Walaasha White qortay erayadan ay ahaayeen kuwo ku koobnaa taariikhdaas gaarka ah, ee aan ahayn hadda.” Waxaa laga yaabaa inay yidhaahdaan, “Waxay ka hadlayso Masiixiyadda si guud ah, tanina si toos ah uma quseyso Adventistayaasha-Maalinta Toddobaad.” Waxaas oo dhan waa hadal aan waxba ka jirin.

Dabcan, duruufihii taariikhda ee jiray markii Walaashii White ay qortay erayadaas waxay dhab ahaantii ahaayeen faallo ku saabsan taariikhdeeda gaarka ah; hase yeeshee, sida Yooxanaa ee Muujintii oo kale, marka nebi loo sheego inuu qoro, waxaa lagu amraa inuu qoro “waxyaalihii aad aragtay, iyo waxyaalaha jira, iyo waxyaalaha ahaan doona aakhiro.” Marka nebi qoro waxyaalaha jira, isla mar ahaantaana wuxuu qorayaa waxyaalaha ahaan doona.

Hoggaanka Adventism-ka waxa metelaya shan iyo labaatankii nin ee ku xusan Yexesqeel, kuwaas oo sidoo kale si nebiyad ah ula jaanqaadaya laba boqol iyo kontonkii nin ee la istaagay Qorax, Daataan, iyo Abiraam. Sidaas oo kale si weyn ayayna muhiim u tahay in kuwii fallaagoobay 1888 iyo Shirkii Guud ee Minneapolis ay Sister White ku aqoonsatay inay ku celinayeen fallaagadii Qorax, Daataan, iyo Abiraam. Sister White si toos ah ayay u baraysaa in marka malaa’igta Muujintii siddeed iyo tobnaad ay soo degto oo ay dhulka ku iftiimiso ammaantiisa, roobka dambe uu bilaabmo.

“Roobka dambena waxay ku soo degaysaa dadka Ilaah. Malaa’ig xoog badan ayaa samada ka soo degi doonta, oo dhulka oo dhan waxaa iftiimin doonta ammaantiisa.” Review and Herald, Abril 21, 1891.

Walaal White waxay si toos ah u baraysaa in malaa’igtii Muujintii siddeed iyo tobnaad ay ku soo degtay Shirweynihii Guud ee 1888 iyadoo wadata farriimihii A. T. Jones iyo E. J. Waggoner. Markii ay joogtay shirka, waxay si aad ah uga murugootay fallaagada ilaa ay go’aansatay inay alaabteeda urursato oo ka tagto, laakiin malaa’ig baa u sheegtay inay sii joogto oo diiwaangeliso taariikhda, waayo waxay ahayd soo-noqnoqoshadii fallaagadii Qorax. Maxay malaa’igtu u doonaysay in la diiwaangeliyo, haddii aanay u ahayn markhaati maalmaha ugu dambeeya? Haddii ay markhaati u tahay maalmaha ugu dambeeya, maxay kaloo noqon kartaa, aan ka ahayn in kiniisadda La’odikiya ee Adventist-ka Maalinta Todobaad ay ku socon doonto raadadkii Sanhedriinka inta lagu jiro qalalaasaha sharciga Axadda, gaar ahaan taariikhda u horseedaysa.

Farriintii Jones iyo Waggoner waxaa loo soo bandhigay inay tahay “farriinta xaqnimada rumaysadka lagu helo, run ahaan,” “farriinta La’odikiya,” “farriinta xaqnimada Masiixa,” iyo “farriinta malaa’igta saddexaad.” Kuwa fallaagada ahu way ka horyimaadeen farriinta, sidoo kalena way diideen hoggaaminta Ruuxa Waxsii-sheegidda iyo rasuulladii la doortay ee shirka. Sister White sidoo kale waxay baraysaa in marka dhismayaasha waaweyn ee Magaalada New York la dumiyo taabashada xoogga Ilaah, markaas Muujintii 18:1–3 la oofin doono. Tan iyo 9/11 hoggaanka kaniisadda La’odikiya ee Seventh-day Adventist waxay ku celcelinayeen fallaagadii Qorax, fallaagadii 25-kii nin ee qadiimiga ahaa, fallaagadii hoggaanka ee 1888 iyo fallaagadii Sanhedriinka ee xilligii ka horreeyey iskutallaabta. 25-kaas nin waxay calaamad u yihiin wadaadnimo Leviyeed oo been-abuur ah.

Nin reer Laawi ah waa inuu jiray 25 sano markuu bilaabay inuu adeego.

Markaasaa Rabbigu Muuse la hadlay, isagoo leh, Kanu waa waxa reer Laawi quseeya: laga bilaabo shan iyo labataan sannadood jir iyo ka weyn, ha soo galaan inay gutaan adeegga taambuugga shirka; oo markay gaadhaan konton sannadood jirna, ha ka joogsadaan gudashada adeeggaas, oo mar dambe yaanay adeeg samayn. Laakiinse ha la shaqeeyaan walaalhood

taambuugga shirka, si ay u ilaaliyaan xilka loo dhiibay, laakiinse yaanay wax adeeg ah samayn. Sidaas u samee reer Laawi xaggooda xilka loo dhiibay. Tirintii 8:23–26.

Laawi wuxuu bilaabaa adeeggiisa markuu jiro shan iyo labaatan sano, wuxuuna adeegaa shan iyo labaatan sano, ilaa uu ka gaarayo konton. Rasuulka Axdiga ee Malaakii saddexaad ku xusan, wuxuu sharciyada Axadda ku jiraa isagoo daahirinaya oo weliba nadiifinaya reer Laawi, sida uu yeelay Oktoobar 22, 1844.

Bal eega, waxaan soo diri doonaa rasuulkayga, oo jidka ayuu hortayda ku diyaarin doonaa; Rabbiga aad doondoonaaysaanina si kedis ah ayuu macbudkiisa u iman doonaa, kaas oo ah rasuulkii axdiga ee aad ku faraxdaan; bal eega, isagu wuu iman doonaa, ayaa Rabbiga ciidammadu leeyahay.

Laakiin bal yaa adkaysan kara maalinta imaatinkiisa? Oo bal yaa istaagi kara markuu soo muuqdo? Waayo, isagu wuxuu la mid yahay dabka nadiifiyaha biraha, oo la mid yahay saabuunta dharcaddeeyaha. Oo isagu wuxuu fadhiisan doonaa sida nadiifiye oo kale iyo sifeeyaha lacagta; oo wuxuu daahirin doonaa wiilasha Laawi, oo wuxuu u sifayn doonaa sida dahab iyo lacag oo kale, si ay Rabbiga ugu bixiyaan qurbaan xaqnimo ku jira. Markaasaa qurbaanada Yahuudah iyo Yeruusaalem Rabbiga u ahaan doonaan kuwo lagu farxo, sidii waagii hore iyo sidii sannadihii hore. Malaakii 3:1–4.

Tirada “25” oo astaan ahaan loo qaato, ma metesho oo keliya Lawi aaminimo leh, laakiin waxay kaloo meteshaa Lawi been-abuur ah. Sidaa darteed “25” oo astaan ah waxay tilmaamaysaa kala-soocidda laba dabaqadood oo caabudayaal ah, ha ahaadeen bikrado xigmad leh iyo kuwo nacas ah, ido iyo riyo, sarreen iyo haramaha. Tirada shan iyo labaatanku ma aha oo keliya astaan Lawi ah, laakiin sida ay u le’eg tahay muhiimaddu, waa astaan kala-soocidda (daahirinta) Lawiyiinta. Kala-soociddaasu waxay dhacaysaa xeerka Axadda, waana mawduuc asaasi ah oo ku jira Erayga nebiyadeed ee Ilaah. Waa arrin ku habboon in Matayos cutubka shan iyo labaatanaad uu si fudud u yahay sii-wadidda wax sii sheegiddii Ciise ee ku saabsan dhammaadka dunida ee Matayos afar iyo labaatanaad.

Ciise wuu baxay, macbudkiina wuu ka tegey; xertiisiina way u yimaadeen inay tusaan dhismayaasha macbudka. Markaasaa Ciise ku yidhi, Kuwan oo dhan miyeydaan arkayn? Runtii waxaan idinku leeyahay, Halkan lagama tegi doono dhagax dhagax kale dul saaran oo aan la dumin. Matayos 24:1, 2.

Markii Ciise macbudka ka baxay, mar dambe kuma uu soo noqon. Aayadaha ugu dambeeya ee cutubka saddex iyo labaatanaad, Ciise wuxuu xukun ku dhawaaqay Sanhedrin-ka, xukunkuna waxaa lagu muujiyey siddeed “hoog,” sidaas darteedna waxaa lagu been-abuurayaa siddeeddii naf ee saarnaa doonnida, maalintii siddeedaad ee gudniinka, maalintii siddeedaad ee sarakicidda, siddeeddii fac ee Ibraahim laga bilaabo 430 sannadood iyo wixii ka dambeeya. Tirada been-abuurka ah ee “siddeed” waxay la jaanqaaddaa Lawiga been-abuurka ah.

Runtii waxaan idinku leeyahay, Waxyaalahaas oo dhammu qarnigan bay ku soo degi doonaan.

Yeruusaalemay, Yeruusaalemay, taad disha nebiyada, oo dhagxaysa kuwa lagu soo diray, immisa jeer ayaan doonayay inaan carruurtaada isu soo ururiyo, sida digaagaddu ubadkeeda baalasheeda hoostooda ugu ururiso, laakiinse idinku ma aydaan doonayn! Bal eega, gurigiinnii waxaa laydiinka tegey isagoo cidla ah.

Waayo, waxaan idinku leeyahay, Hadda dabadeed ima arki doontaan ilaa aad tidhaahdaan, Waxaa barakaysan kan ku imanaya magaca Rabbiga. Matayos 23:36–39.

Matayos cutubka laba iyo labaatanaad wuxuu ku dhammaanayaa tusaale ku saabsan xidhidda kuwa sharka leh oo xidhmooyin loo ururinayo, wuxuuna ku soo gebogeboobayaa isdhexgalkii ugu dambeeyey ee u dhexeeyey Masiixa iyo Yuhuuddii muranka badnayd. Dabadeed cutubka 24aad ayuu macbudka ka tegayaa markii ugu dambaysay, isagoo joojinaya hawlihiisii uu u hayey Israa’iiltii hore. Cutubku wuxuu ku dhammaanayaa halkii uu ka bilaabmay, isagoo ku dhawaaqaya in gurigoodii looga tegey iyaga oo madhan, oo wixii uu ugu yeedhay guriga Aabbihiis markii ugu horraysay ee uu macbudka nadiifiyey ay hadda noqdeen gurigii madhnaa ee Yuhuudda.

Cutubka 24aad, Ciise wuxuu ka jawaabi doonaa su’aalaha ku saabsan macbudka iyo burburkiisa soo dhowaanaya. Burburkaasu wuxuu ku dhici lahaa isla qarnigaas, kaas oo ahaa qarnigii abeesooyinka. Wuxuu ka tegay macbudkaas isaga oo aan mar dambe ugu soo noqon, sidaas darteed saadaallada uu halkaas ku soo bandhigayaa waxay quseeyaan Israa’iil ruuxi ah ee ma aha Israa’iil dhab ah. Marka Masiixu ka tago macbudka oo ah kaniisadda Adventist-ka Maalinta Toddobaad ee La’odikiya, sidii uu ugu sameeyey Israa’iiltii hore, isla markaas macbudka aadanaha ee boqol iyo afar iyo afartan kun waxaa weligiis lagu midayn doonaa Macbudka Ilaahnimada. Markii Ciise ka tegey macbudkii Israa’iiltii hore, wuxuu weligiis furay dadkiisii axdiga hore.

Cutubka kow iyo tobnaad ilaa cutubka laba iyo labaatanaad ee Matayos waa omega-ga xariiqda cutubyada kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad ee kitaabka Bilowgii. Marka xariiqdu ka bilaabato Bilowgii kow iyo tobnaad, waxay sidoo kale calaamadisaa bilowga Baabel iyo axdigii dhimashada ee Baabel, kaas oo gaadha dhammaystirkiisa omega ee Muujintii cutubka toddoba iyo tobnaad, aayadda kow iyo tobnaad, taas oo ah aayadda ku taalla bartamaha saxda ah ee aayadaha ka kooban cutubyada kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad. Bartamaha cutubyada kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad ee Bilowgii, Matayos, iyo Muujintii mid kastaa wuxuu xooga saarayaa calanka ama calankiisa been-abuurka ah. Bilowgii waxay ahayd gudniinka, Matayosna waxay ahayd Butros iyo Dhagaxa Masiixu kaniisaddiisa ku dul dhisi lahaa, Muujintiina waxay ahayd bahalka been-abuurka ah ee jiray oo jira oo soo kici doona, kaas oo ah kii siddeedaad, kan ka mid ah toddobada, ka dibna guursada masduulaagga.

Kow iyo labaatanaad waa calaamado lagu garto isu-geynta Ilaahnimada iyo dadnimada, taas oo ah isla arrinta uu Masiixu ku matalo qorista sharcigiisa qalbiyadeenna iyo maskaxdeenna. 11 iyo 22 waa calaamadaha axdiga boqol iyo afar iyo afartan kun. Injiilka Matayos, cutubka saddex iyo labaatanaad, wadaadnimadii beenta ahayd waxay heshay siddeed hoog; isla waqtigaasna, wadaadnimada runta ah ayaa la subkay. Wadaaddadii waxaa quduus looga dhigay toddoba maalmo, maalintii siddeedaadna waxay bilaabeen inay adeegaan.

Ma aha shil in toddobada maalmood ee quduus-ka-dhigista wadaaddada, kuwaas oo horseeday in adeeggoodu bilaabmo maalinta siddeedaad, ay ka bilaabmaan Tirintii cutubka siddeedaad iyo aayadda koowaad; waayo “81” waa astaan wadaaddada.

Markaasaa Rabbigu Muuse la hadlay, isagoo leh, Haaruun iyo wiilashiisa la kaxee, iyo dharkii, iyo saliidda subkidda, iyo dibiga qurbaanka dembiga, iyo laba wan, iyo dambiil kibis aan khamiir lahayn; oo shirka oo dhan ku soo ururi iridda taambuuggii shirka. Muusena wuxuu yeelay sidii Rabbigu isaga ku amray; shirkiina waxaa lagu soo ururiyey iridda taambuuggii shirka. Markaasaa Muuse shirkii ku yidhi, Kanu waa wixii Rabbigu amray in la sameeyo. ...

Oo idinkuna yeydaan ka bixin albaabka teendhada shirka toddoba maalmood, ilaa maalmaha quduus-ka-dhigistiinnu ay dhammaadaan; waayo, toddoba maalmood ayuu idin quduus ka dhigi doonaa. Siduu maanta yeelay ayuu Rabbigu amray in la yeelo, si kafaaraggud idiinku noqdo. Sidaas daraaddeed waa inaad joogtaan albaabka teendhada shirka habeen iyo maalinba toddoba maalmood, oo aad xajisaan amarka Rabbiga, si aydaan u dhiman; waayo, saas baa laygu amray. Oo Haaruun iyo wiilashiisiina waxay sameeyeen wax kasta oo Rabbigu ku amray gacanta Muuse. Oo waxay noqotay maalintii siddeedaad in Muuse u yeedhay Haaruun iyo wiilashiisii iyo waayeelladii reer binu Israa'iil; oo wuxuu Haaruun ku yidhi, Warqashiisa qaado dibi yar oo qurbaanka dembiga ah, iyo wan qurbaanka la gubo ah, oo aan iin lahayn, oo Rabbiga hortiisa ku bixi. ... Oo Muuse wuxuu yidhi, Kanu waa wixii Rabbigu idinku amray inaad samaysaan; markaasaa ammaanta Rabbigu idiin muuqan doontaa. ... Markaasaa Haaruun gacantiisii u taagay xagga dadka, wuuna barakeeyey, dabadeedna wuu ka soo degay bixintii qurbaanka dembiga, iyo qurbaanka la gubo, iyo qurbaannada nabadda. Oo Muuse iyo Haaruun waxay galeen teendhada shirka, dabadeedna way soo baxeen, oo dadka ayay barakeeyeen; markaasaa ammaanta Rabbigu u muuqatay dadka oo dhan. Oo Rabbiga hortiisa dab baa ka soo baxay, oo meesha allabariga ku gubay qurbaankii la gubi jiray iyo xaydhii; taas markay dadka oo dhammu arkeen, way qayliyeen oo wejigooday ku dhaceen. Laawiyiintii 8:1–5, 33–36; 9:1, 2, 6, 22–24.

Cutubka saddex iyo labaatanaad wuxuu tilmaamayaa reer Laawiinta been-abuurka ah ee la muujiyo wakhtiga reer Laawiinta runta ah la shaabadeeyo. Cutubka laba iyo labaatanaad ee Matayos wuxuu ku dhammaanayaa iyadoo aan nin dambe weligiis Ciise wax su'aalo ah weydiin, dabadeedna cutubka saddex iyo labaatanaad wuxuu soo bandhigayaa siddeedda hoog, isagoo caddaynaya in muddadii tijaabada ee Sanhedrinka la xidhay, iyo in xukunkii fulinta ahaa markaas bilaabmi lahaa. Cutubka afar iyo labaatanaadna, wuxuu macbudka ku tilmaamayaa inuu yahay guriga Yuhuudda. Waa muhiim in la arko isku xigiga cutubyada.

Cutubyada kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad ee Matayos waxay tilmaamayaan dhammaystirka shaabadaynta boqol iyo afar iyo afartan kun iyadoo lagu jiro macnaha axdiga Ilaah la leeyahay dad la doortay. Calaamadiinta Palmoni ee alfa, cutubka kow iyo tobnaad, iyo calaamadiintiisa omega, cutubka laba iyo labaatanaad, waxay ku daraan qisada ku dhex jirta cutubyada.

Cutubka saddex iyo labaatanaad waa kafaaraggudka, kaas oo ah isku-darka Ilaahnimada iyo dadnimada sida uu u metelo tirada saddex iyo labataan. Laakiin cutubku wuxuu ka warramayaa

xukunka fulinta ee haramaha, wadaadnimada been-abuurka ah, iyo reer Laawiinta been-abuurka ah. Wadaad kastaa wuxuu ahaa reer Laawi, laakiin reer Laawi kasta wadaad ma ahayn. Farcankii Laawi gudaheeda, dhiigga reer Haaruun oo keliya ayaa u qalmi jiray wadaadnimo. Baybalku wuxuu caddeynayaa in reer Laawiintu ay adeegga bilaabi jireen markay gaaraan da'da shan iyo labaatan jir, laakiin wiilashii Qohaadna waxay adeegi jireen markay gaaraan da'da soddon jir.

Markaasaa Rabbigu Muuse iyo Haaruun la hadlay, isagoo leh, Tirada wiilasha Qohaad ka soo dhex qaada wiilasha Laawi, qabiilooyinkooda dabadood, oo ah reeraha aabbayaashood; laga bilaabo soddon jir iyo wixii ka weyn ilaa konton jir, dhammaan kuwa gala adeegga, inay shaqada ka qabtaan teendhada shirka. Tirintii 4:1-3.

Lambarka “30” waxay u taagan tahay wadaaddadii ku jiray abtirsiinta Qohaad, oo ahaa wiilkii Laawi, wiilka Qohaadna wuxuu ahaa Camraam, kaas oo ahaa aabbihii Haaruun. Laawi waxaa loola jeedaa “ku dhegga ama Ilaah kula midoobay.” Qohaad waxaa loola jeedaa “lagu soo ururay hareeraha joogitaankiisa.” Camraam waxaa loola jeedaa “dad la sarraysiiyey,” Haaruunna waxaa loola jeedaa “sidaha iftiinka ama dhexdhexaadiye la sarraysiiyey.” Dhammaantood marka la isu geeyo, waxay raacaan dhaqdhaqaaq ka bilaabma Badda Cas ilaa Siinay, sidaas darteedna waxay astaan u yihiin axdiga u dhexeeya Ilaah iyo boqol iyo afar iyo afartan kun, kuwaas oo ah macbudka aadanaha ee la midooba macbudka rabbaaniga ah, marka Masiixu mar labaad gacantiisa fidiyo si uu u soo ururiyo dadka hadhay ee Isaga u ah hadhayga quduuska ah gudaheeda meeshiisa quduuska ah, halkaas oo uu markaas kor ugu qaado oo sarraysiiyo iyagoo lagu iftiimiyey Wadaadka Sare ee Samada, sida uu u iftiimiyey Shadrag, Meeshag iyo Cabednego.

Tirada “30” waxay ka dhigan tahay muddo diyaar-garow u ah wadaaddada, tirada 25-na, maadaama ay tahay da'da reer Laawi, waa in lagu dabaqaa 30, xariiqba xariiq, waayo wadaad kastaa wuxuu ahaa reer Laawi, hase yeeshee reer Laawi kastaa wadaad ma ahayn. Soddon waxay ka dhigan tahay muddadii diyaar-garowga ee bilaabatay 1989, wakhtigii dhammaadka, waxayna ku dhammaanaysaa sharciga Axadda ee Maraykanka. Tirada shan iyo labaatan, oo ah astaan u ah reer Laawi, sidoo kalena waa astaan kala-sooc u dhexeeya laba dabaqadood, marka loo eego wadaaddadana waxay tilmaamaysaa kala-sooc. Shan iyo labaatan waxay calaamadisaa kala-sooca reer Laawi iyo reer Laawi-beenka ah ee ka dhaca sharciga Axadda, waxaana iyada oo ku jirta macnaha wadaaddada runta ah iyo reer Laawiyiinta runta ah ay sidoo kale samaysaa kala-duwanaansho, hase ahaatee aan ahayn kala-sooc taban sida kan reer Laawi-beenka ah.

Qohaad wuxuu ka mid ahaa saddexda farac ee waaweyn ee reer Laawi (oo ay la jireen Gershoon iyo Merari). Farcanka wadaadnimadu si gaar ah wuxuu uga yimid Haaruun oo ka soo jeeday Qohaad. Haaruun waa faracii jiilka afraad ee Laawi, mudnaanta wadaadnimaduna waxay ku koobnayd faraciisa labka ah ee ku jiray faracan Qohaad. Reer Qohaad guud ahaan (dhammaan faraca Qohaad) waxaa la siiyey sharafta qaadista alaabta ugu quduusan, laakiin kaliya farcanka Haaruun ayaa dhab ahaan gudan karay hawlaha wadaadnimada ee meeshii allabariga iyo meesha quduuska ah. Haaruun wuxuu matalaa isla jiilka afraad ee “odayaasha” ku xusan Yoo'eel, ama “odayaasha qadiimiga ah” ee ku xusan Yexesqeel cutubka siddeedaad, kuwaas oo qorraxda u sujuuda.

Nidaamka 24-ka kooras ee is-rogora (qaybo) ee wadaaddada loogu talagalay—iyo si la mid ah kuwii reer Laawi ee aan wadaaddada ahayn ee ka shaqayn jiray doorarka taageerada sida fannaaniinta iyo irid-joogayaasha—waxaa dejiyey Boqor Daa’uud. Daa’uud wuxuu farcankii Haaruun u habeeyey 24 kooras (qaybo) si ay ugu adeegaan hab is-rogor ah (1 Taariikhdi 24:1–19). Daa’uud, isaga oo kaashanaya wadaaddadii Saadooq (oo ka tirsanaa farcanka Elecaasaar) iyo Axiimeleg (oo ka tirsanaa farcanka Iitaamaar), wuxuu u kala qaybiyey 24 kooxood (16 ka yimid qoyska weyn ee Elecaasaar, 8-na qoyska Iitaamaar). Saamigii adeegga loo kala horreyn lahaa waxaa lagu go’aamiyey qori-tuurnaan.

Koox kastaa waxay adeegaysay hal toddobaad (laga bilaabo Sabti ilaa Sabti), laba jeer sannadkii, waxaana intaa dheer in dhammaan kooxuhu wada adeegayeen inta lagu jiray ciidaha waaweyn (Kormaridda, Bentakostiga, Waababka). Daa’uud sidoo kale wuxuu si la mid ah u habeeyey reer Laawi ee aan wadaaddada ahayn 24 kooxood oo loogu talagalay muusigga, ilaalinta iridaha, iyo hawlo kale. (1 Taariikhdi 23–26). Nidaamkan waxaa la hirgeliyey xilligii Sulaymaan (2 Taariikhdi 8:14) wuxuuna sii socday ilaa xilligii Macbudka Labaad. Sekaryaah, aabbihi Yooxanaa Baabtiisaha, wuxuu ka tirsanaa kooxda Abiyyaah—Luukos 1:5; 1 Taariikhdi 24:10. Kala dambaynta 24-ka kooxood ee wadaaddada waxaa lagu doortay saami, Sekaryaahna wuxuu ku jiray kooxda Abiyyaah, oo ka mid ahayd afar iyo labaatanka kooxood, kana dhignayd kooxda “siddeedaad.” Sekaryaah micnihiisu waa “Ilaah wuu xusuustaa,” magaca aabbihiis Abiyyaahna micnihiisu waa “Ilaah waa aabbahay.”

Aabbaha samada joogaa wuxuu xusuustay ballanqaadkiisii ahaa inuu kicin doono rasuul jidka u sii diyaariya Masiixa. Hase yeeshee Sekaryaahna sidoo kale wuxuu la jaanqaadaa sharciga Axadda, waayo halkaas ayaa Sabtida, oo ah maalinta dadka laga rabay inay weligood xusuustaan, ay ku noqotaa imtixaankii ugu dambeeyey. Sekaryaah wuxuu matalaa wadaad ka tirsan kooxdii Abiyyaah, taas oo ah kooxda “siddeedaad.” Sekaryaah ma rumaysna fariintii malaa’igta, waxaana laga dhigaa carrab la’, ilaa dhalashada wiilkiisa Yooxanaa. Markii Yooxanaa dhasho, Sekaryaah wuxuu galaa doodda ku saabsan magaca Yooxanaa, dabadeedna wuu hadlaa. Hadalka nebiyadeed ee maalmaha ugu dambeeya waa marka Maraykanku u hadlo sida masduulaagii.

Waxaa dhacday in maalintii siddeedaad ay u yimaadeen inay ilmaha gudaan; oo waxay ugu yeedheen Sakariyas, iyadoo u bixiyey magaca aabbihiis. Markaasay hooyadiis u jawaabtay oo tidhi, Sidaas ma aha; laakiinse waxaa loogu yeedhi doonaa Yooxanaa. Oo waxay ku yidhaahdeen, Ehelkaaga midna magacan laguma magacaabin. Markaasay calaamado u sameeyeen aabbihiis, iyadoo weyddiinaya waxa uu doonayo in loogu yeedho. Oo wuxuu dalbaday loox wax lagu qoro, markaasuu qoray, isagoo leh, Magiciisu waa Yooxanaa. Kulligoodna way wada yaabeen. Oo markiiba afkiisii waa furmay, carrabkiisiina waa furfurmay, markaasuu hadlay oo Ilaah ammaanay. Luukos 1:59–64.

Yooxanaa Baabtiisaha wuxuu ka tirsanaa kooxdii siddeedaad ee Abiyyaah, sida uu aabbihiisna ahaa. Gudniintii Yooxanaa, maalintii siddeedaad ayaa magaciisa la beddelay. Yooxanaa Baabtiisaha wuxuu u taagan yahay kuwa wadaaddada ah, oo jiilka afraad ah, oo ku jira xiriir axdi la leh Ilaah, kaas oo magacooda beddela (La’odikiya ilaa Filadelfiya), kuna shaabadeeya calaamadda axdiga, marka Maraykanku u hadlo sida masduulaagii.

Innagu waxaannu nahay macbudka Ilaah. Khadadka nebiyadeed ee ka hadlaya macbudka waxay la hadlayaan ragga iyo dumarka si shaqsi ahaan ah, sidoo kalena si wadajir ah, waayo kaniisadda Ilaah iyaduna waa macbud. Dabcan waxaa kaloo jira macbud jannada ku yaal, waana Masiixa kan dhisa macbudka Rabbiga. Isaga ayaa aasaaska dhiga, oo dhagaxa sare ee gunaanadka saara macbudka. Marka laga eego tirada “25” inay calaamad tahay, 25 waxay ka dhigan tahay reer Laawi, kuwaas oo laga nadiifiyo (laga sooco) reer Laawi ee been-abuurka ah ee ku xusan cutubka saddexaad ee Malaakii, oo isla tuducaasna lagu daahiriya. Ezekiel cutubyada 40 ilaa 48 waxaa si faahfaahsan loogu sharraxay macbud calaamad ah. Biyaha nolosha ayaa macbudkaas ka soo baxa oo dhulka buuxiya.

“Waa yaababka badan hawsha Ilaah ugu talaggalay inuu ku dhammaystiro addoommadiisa, si magiciisa loo ammaano. Ilaah wuxuu Yuusuf ka dhigay il nololeed oo u ahayd quruunta Masar. Yuusuf aawadiis ayaa nolosha dadkaas oo dhan loo ilaaliyey. Daanyeelna Ilaah wuxuu ku badbaadiyey nafta dhammaan nimankii xigmadda lahaa ee Baabuloon. Oo samatabbixinahaasu waxay ahaayeen casharro muuqaal ah; waxay dadka u muujiyeen barakooyinka ruuxiga ah ee loo soo bandhigay iyaga iyagoo ku xidhan Ilaaha Yuusuf iyo Daanyeel caabudi jireen. Sidaas oo kale, maanta Ilaah wuxuu jecel yahay inuu dunida barakooyin ku gaadhsiiyo dadkiisa. Shaqaale kasta oo Masiixu qalbigiisa ku jiro, mid kasta oo jacaylkiisa dunida u muujin doona, waa mid Ilaah la shaqaynaya si aadannimada loo barakeeyo. Sida uu Badbaadiyaha uga helo nimco uu kuwa kale ugu gudbiyo, ayaa jiritaankiisa oo dhan waxaa ka soo burqada hirka nolosha ruuxiga ah. Masiixu wuxuu u yimid isagoo ah Dhakhtarka Weyn si uu u bogsiiyo dhaawacyada dembigu ku sameeyey qoyska aadanaha; Ruuxiisana, isagoo ka dhex shaqaynaya addoommadiisa, wuxuu dadka dembi-buka, silica qaba, gaadhsiiyaa awood bogsiiin weyn leh oo waxtar u leh jidhka iyo nafta. ‘Maalintaas,’ ayaa Qorniinku leeyahay, ‘reer Daa’uud iyo dadka deggan Yerusaaalem waxaa loo furi doonaa il dembi iyo nijaas ka daahirisa.’ Sekaryaah 13:1. Biyaha ishan ku jiraa waxay leeyihiin waxyaalo dawo ah oo bogsiiin doona tabar-darrada jidheed iyo tan ruuxiga ah labadaba.”

“Il-biyoodkan ayaa ka soo burqada webiga weyn ee lagu arkay riyadii Yexesqeel. ‘Biyahanu waxay u soo baxaan xagga dalka bari, oo waxay u degaan cidlada, oo waxay galaan badda; marka badda la geeyo, biyuhuna way bogsan doonaan. Oo waxay noqon doontaa in wax kasta oo nool oo dhaqaaqa, meel kasta oo ay webiyadu gaadhaan, ay noolaan doonaan.... Oo webiga agtiisa, qarkiisa dhinacan iyo dhinacaasba, waxaa ka bixi doona geedo cunto oo dhan, caleentooduna ma engegi doonto, midhahooduna ma dhammaan doonaan; bil kasta waxay soo saari doonaan midho cusub, maxaa yeelay biyahoodu waxay ka soo baxaan meesha quduuska ah; midhahooduna waxay ahaan doonaan cunto, caleentooduna dawo.’ Yexesqeel 47:8–12.”
Testimonies, mugga 6, 227.

Macbudkii Yexesqeel waa astaan-sii-sheegid ah oo nooca ugu sarreeya leh, waxaana Yooxanaa lagu amray Muujintii cutubka kow iyo tobnaad inuu cabbiro macbudka, hase yeeshee dayrka dibadda uu ka daayo. Markaan isla sidaas ku samayno macbudka Yexesqeel, waxaan ogaannaa in labada tiro ee ugu muuqda cabbirrada macbudka ku dhex jira ay matalaan wadaadnimada. 50 dhudhun waa tirada ugu cadcad, waxaana lagu celceliyey 11 jeer iyada oo ah dhererka guud ee dhisme kasta oo irid ah (Yexesqeel 40:15, 21, 25, 29, 33, 36, iwm.). 50 ayaa sidoo kale loo

adeegsaday dhererada qaarkood ee derbiyada iyo qolalka (42:7–8). Waxay qeexdaa marinka buuxa ee iridda laga bilaabo iridda dibadda ilaa marinka gudaha.

25 dhudhun waa kan si cad ugu xiga kan ugu mudnaanta badan. Waxaa lagu celceliyey 10 jeer isagoo ah ballaca iyo baaxadda dhismayaasha iridda (Yexesqeel 40:13, 21, 25, 29, 30, 33, 36). Marka la isu geeyo, 50 iyo 25 waxay sameeyaan qaababka leydi ee joogtada ah ee 50 iyo 25 ee lixda iridood ee waaweyn. Isku-lammaanaantan 50 iyo 25 ayaa xukunta sharraxaadda dhismeed ee iridaha u horseeda meelaha gudaha ah. Ma jiro lammaane kale oo ku soo noqnoqda intaasi le'eg oo nidaamsan dhismaha macbudka laftiisa.

Laawiyyintii waxay hawlgelin firfircoon ku bilaabi jireen markay gaadhaan 25 sano jir (Tirintii 8:24: “kuwa shan iyo labaatann sannadood jira iyo wixii ka weynuba waa inay u galaan inay ka shaqeeyaan adeegga”). Waxay adeeggi jireen ilaa 50 sano jir (Tirintii 4:3, 39, 43; 8:25: “ilaa konton sannadood jir”). Tani waxay ka dhigaysaa si sax ah 25 sano oo adeeg firfircoon ah (50 – 25 = 25).

Sidaas awgeed, muddada shan iyo labaatanka sannadood ee adeegga reer Laawi si toos ah ayaa uga muuqata cabbirrada shan iyo labaatann iyo konton dhudhun ah ee xukuma albaabbada iyo dhismaha macbudka—waa isla goobtii ay reer Laawi ku adeegi jireen. Cabbirrada aasaasiga ah ee macbudka Yexesqeel, taas oo ah macbudka kiniisadda guulaysatay iyo boqol iyo afartan iyo afarta kun, ayaa si qaab-dhismeed ahaan ah loogu dhex naqshadeeyey isla macbudkii ay ahayd inay ku adeegaan; SIDA oo kale afartan iyo lixda koromosoom loogu dhex dhisay isla macbudka ay tahay in dadka Ilaah ku adeegaan. Palmoni wuxuu saxiixiisii saaray macbudka shakhsiga ah ee aadanaha iyo macbudka jidhka wadajirka ah ee ay tahay inuu aroosaddiisa noqdo.

Waxaannu sii wadi doonaa qodobbadan maqaalka xiga.

“Kuwa xilalka masuulka ah haya waa inayan u beddelmin mabaadi’da dunida ee is-raacinta nafta iyo xad-dhaafka ah, waayo ma awoodaan; oo xataa hadday awoodi lahaayeen, mabaadi’da Masiixa la midka ahi uma oggolaan lahaayeen. Waxaa loo baahan yahay in waxbarid fara badan la bixiyo. ‘Yuu aqoonta bari doonaa? Oo yuu ka dhigi doonaa inuu cilmiga garto? Kuwii caanaha laga gudhiyey oo naasaha laga fogeeyey. Waayo, amarku waa inuu amarka saarnaado, amarku amarka saarnaado; sadarba sadar saarnaado, sadarba sadar saarnaado; halkan wax yar, halkaanna wax yar.’ Sidaas ayaa ereyga Rabbiga si samir leh carruurta loo hor keenaa oo hortooda loogu sii hayaa, iyadoo ay sidaas yeelayaan waalidiinta rumaysan ereyga Ilaah. ‘Waayo, bushimo turunturoonaya iyo af kale ayuu dadkan kula hadli doonaa. Kuwii uu ku yidhi, Tanu waa nasashadii aad kuwa daallan ku nasin lahaydeen; tanuna waa nasashadii cusboonaysiinta: laakiinse ma ay doonayn inay maqlaan. Laakiinse ereyga Rabbigu wuxuu iyaga u ahaa amar amarka saaran, amar amarka saaran; sadarba sadar saaran, sadarba sadar saaran; halkan wax yar, halkaanna wax yar; si ay u socdaan, oo gadaal ugu dhacaan, oo loo jebiyo, oo dabin loogu dhigo, oo lagu qabto.’ Maxaa loo sababaynayaa?—waayo, ma ay dhegaysan ereyga Rabbiga ee iyaga u yimid.”

“Tani waxay ka dhigan tahay kuwa aan helin waxbarid, laakiin xigmadahooda u gaar ah qaddariyey, oo doortay inay naftooda ku hawlgalaan sida ay fikradahooda u gaar ahi yihiin.

Rabbigu kuwaas wuxuu siiyaa imtixaanka, si ay ama u qaataan mowqifkooda oo ay taladiisa u raacaan, ama u diidaan oo ay sameeyaan sida ay fikradahooda u gaar ahi yihiin, markaasna Rabbigu wuxuu uga tegi doonaa natiijada hubaasha ah. Jidadkeenna oo dhan, adeeggeenna oo dhan oo Ilaah loo sameeyo, wuxuu innagu leeyahay, ‘Qalbigaaga i sii.’ Waa ruuxa is-hoosaysiiya ee wax la bari karo kan Ilaah doonayo. Waxa salaadda siiya wanaaggeeda gaarka ah waa xaqiiqda ah in ay ka soo burqanayso qalbi jecel oo addeeca.”

“Ilaah wuxuu dadkiisa ka doonayaa waxyaalo qaarkood; haddii ay yidhaahdaan, Qalbigeyga uma dhiibi doono inaan arrinkan sameeyo, Rabbigu wuxuu u daayaa inay ku sii socdaan waxa ay u malaynayaan inuu yahay garsoor xigmad leh iyagoo aan lahayn xigmad samada ka timaadda, ilaa Qorniinkan [Ishacyaah 28:13] la oofiyo. Waa inaydaan odhan, Hanuunka Rabbiga waan raaci doonaa ilaa meel go’an oo la jaanqaadaysa garashadayda, dabadeedna aad ku dhegtaan fikradihinna gaarka ah, idinkoo diidaya in laydiin qaabeeyo si la mid ah ekaanta Rabbiga. Su’aashu ha noqoto, Kanu ma yahay doonista Rabbiga? ee yaanay noqon, Kanu ma yahay ra’yiga ama garsoorka —?” Testimonies to Ministers, 419.